

Södertörns högskola | Institutionen för livsvetenskaper
Examensarbete avancerad nivå 15 hp | Utbildningsvetenskap C |
Höstterminen 2012 | Lärarutbildningen |

Skillnader och likheter gällande mobbing mellan flickor och pojkar i en monoetnisk- och multietnisk skola.

– En kvalitativ intervjustudie utifrån ett
mobbningsperspektiv.

Av: Elisabet Halef
Handledare: Jessica Moberg

Abstract

Title: Differences and similarities regarding bullying between girls and boys in a mono-ethnic and multi-ethnic school.

Author: Elisabet Halef

Type of work: Thesis 15 hp

Supervisor: Jessica Moberg

Program: Intercultural teacher education to preschool and primary school

Date: November 2012

The purpose of this study is to explore the differences and similarities regarding the causes of and approaches to bullying among a number of girls and boys in third grade in two schools. One of the schools is in a mono-ethnic area and the other in a multi-ethnic. The purpose is to compare the results between the schools and the questions proposed are:

- What is the reason for the bullying?
- What are the differences and similarities in existing opinions on the practice of bullying?
- What are the differences and similarities of students' opinions on bullying in a mono-ethnic and in a multi-ethnic school?

I have chosen to use gender and ethnicity theories and the study was conducted through qualitative group interviews. The results have shown that boys' explanations for bullying are more aggressive than girls, although approaches to bullying were more related with violence among boys. The multi-ethnic school uses more direct bullying compared to the mono-ethnic school where indirect bullying occurred more often. My conclusions are that general knowledge about the subject is not enough to be able to counter bullying. It's necessary to be familiar with how bullying occurs in that individual school because there can be large differences in the approaches when dealing with bullying from school to school.

Keywords: Bullying, gender, ethnicity, mono-ethnic and multi-ethnic.

Nyckelord: Mobbning, genus, etnicitet, monoetnisk och multietnisk.

Innehållsförteckning

1.0	Inledning och bakgrund.....	1
2.0	Syftesbeskrivning	5
2.1	Frågeställningar:.....	5
3.0	Teorianknytning	6
3.1	Genus.....	6
3.2	Etnicitet	7
4.0	Tidigare forskning	9
4.1	Sammanfattning av tidigare forskning	11
5.0	Metod och material.....	13
6.0	Resultat- och analysredovisning.....	16
6.1	Vad anser ni är mobbning?.....	16
6.2	Varför mobbar man?	18
6.3	Varför blir man mobbad?	20
6.4	Mobbar pojkar och flickor på olika/likadana sätt? I sådana fall, vilka är tillvägagångssätten?	22
6.5	Vet ni om någon blir mobbad i skolan?	24
7.0	Slutdiskussion.....	26
8.0	Käll- och litteraturförteckning.....	29
8.1	Tryckta källor	29
8.2	Otryckta källor:	31
9.0	Bilaga 1	33
9.1	Intervjuguide	33
10.0	Bilaga 2	34
10.1	Blankett till föräldrarna	34

1.0 Inledning och bakgrund

Jag ska alltid minnas och aldrig glömma. Måndag: de tar mina pengar.

Tisdag: de ropar saker efter mig. Onsdag: de river sönder mina kläder.

Torsdag: blodet strömmar från min kropp. Fredag: det är över. Lördag: jag är fri (Coloroso, 2004:15).

Denna pojke fann man hängandes i hemmet, han hade tagit sitt liv. Mobbning är ett dödsallvarligt problem (ibid), Barbara Coloroso (2004:15) som är professor menar att man måste ta tag i detta problem så fort som möjligt då barnet som är drabbad befinner sig i en livsfara och vad som helst kan hända. Jag ska nu beskriva mobbningens innebörd och olika tillvägagångssätt för mobbning. Kjell Granström (2007:47) som är professor skriver om att mobbning är något som uppmärksammats i slutet på 1960-talet och att det var genom läkaren Peter-Paul Heinemanns böcker som befolkningen förstod vad som kan pågå i skolan, han gav exempel på situationer som kunde inträffa så att befolkningen verkligen skulle förstå allvaret.

Begreppet mobbning kan definieras på många olika sätt, forskaren Lisbeth Pipping (2007:78) menar att mobbning är en olaglig handling som man kan straffas för. Olweus (1991:4) som också är forskare definierar begreppet mobbning på följande sätt: ”en person är mobbad när han eller hon, upprepande gånger och under en viss tid, blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer”, detta är en förklaring som även före detta barnombudsmannen Gunnar Höistad (2001:78) och Pipping (2007:53) använder sig av. Enligt Gun-Marie Frånberg och Peter Gill som är professorer, Kenneth Nordgren och Marie Wrethander (2009:18) som är forskare är mobbning när personen/personerna försöker sår- eller göra illa någon med flit, vilket innebär att det som mobbaren utsätter offret för inte är en olyckshändelse.

Professorn Björn Eriksson, docenten Odd Lindberg, lektorerna Erik Flygare och Kristian Daneback (2002:31) menar att för att det ska ses som mobbning måste offret vara svagare än mobbaren, är de jämnstarka räknas det inte som mobbning. En definition Anatol Pikas (1989:42), forskare i pedagogisk psykologi, skriver om är:

Mobbning är medvetna, ickelegitima fysiska eller psykiska angrepp och/eller uteslutningar ur gemenskapen, som riktas mot en enskild person i underläge av en grupp vars medlemmar förstärker varandras beteende i interaktion.

Tidigare har jag beskrivit begreppet mobbning och jag ska nu övergå till några av de olika tillvägagångssätten för mobbning. Till att börja med menar Olweus (1991:5) att mobbning kan ske på olika sätt och att det kan vara både direkt- och indirekt, direkt mobbning är lättast att upptäcka och innebär att man öppet ofredar en person medan indirekt mobbning är när man diskret utsätter en person för plåga. Pipping (2007:23–24) nämner specifika tillvägagångssätt och orsaker för mobbning, vilka kan vara att någon ständigt exkluderas ur gemenskapen, retas på grund av dålig hygien, blir slagen eller utsätts för sarkasm, förnedras genom elaka ord eller på grund av ens härkomst. Även doktoranderna Viktorija Kalonaityté, & Victoria Kawesa, och forskaren Adiam Tedros (2007:34–35) nämner språk, hud- och hårfärg som orsaker till mobbning.

Både Höistad (1994:58), Pipping (2007:73) och Eriksson, Lindberg, Flygare & Daneback (2002:39) menar att mobbning ofta har med rädsla och makt att göra, förövaren känner ett behov av att ha makt. Även Christina Salmivalli som är professor och Ulrika Willför-Nyman som är pedagogie magister (2007:81) menar att förövaren vill känna hög status och vara populär därför utsätter han/hon andra för mobbning. Professorn Fredrik Engelstad (2006:48) menar att makt kan utövas på många olika sätt. Det kan exempelvis vara genom språket, vilket brukar benämnas som indirekt maktutövning eller genom handlingar, som brukar kallas för direkt maktutövning. Andra orsaker till mobbningen kan ofta vara att mobbaren mår psykiskt dåligt (Höistad, 2001:58) och precis som Eriksson, Lindberg, Flygare & Daneback (2002:39) menar kan mobbaren ha aggressioner inom sig som han/hon vill släppa ut. Personen kanske har fått gå igenom många trauman och orkar inte hålla allt inombords, dessa dåliga känslor försöker han/hon ersätta med en annan känsla genom att utöva mobbning (Eriksson, Lindberg, Flygare & Daneback 2002:32 & Höistad, 2001:181).

Kännetecknen för mobbare och mobboffer kan vara många och Höistad (1994:71) menar att det ofta kan vara så att mobbaren är fysisk stark medan mobboffret är fysisk svag. Olweus (1991:23) beskrivningar av offren är att de oftast är tillbakadragna och har dåligt självförtroende. Det är som om deras kroppsspråk sänder ut att de inte kommer stå upp för sig själva om de skulle bli attackerade, dessa mobboffer benämns som passiva mobboffer. En

annan typ av offer är det provocerande mobboffret, han/hon kan inte koncentrera sig och har lätt för att reta upp sig på saker. Det finns en tendens att omgivningen irriteras på personens beteende vilket kan leda till mobbning mot honom/henne (Olweus, 1991:24–25). Men Olweus (1991:22) och Höistad (1994:68–69) anser att den egentliga orsaken till mobbningen inte är de yttre avvikelserna. Det finns ingen människa som är perfekt och detta innebär att mobbarna kommer finna ”fel” på offret som ursäkt till mobbningen.

Precis som jag har skrivit tidigare kan ens härkomst vara en orsak till mobbningen. Läraren Margareta Mörling (2011:20) hävdar att hela Sveriges befolkning har en invandrarbakgrund, skillnaden är att vissa har det en generation bakåt medan andra har fler generationer. Utifrån denna information borde rasism inte vara en orsak till mobbningen i Sverige. Enligt Diskrimineringslagen (www.do.se, 2012:57) ska skolan motverka diskriminering. Det gäller för människorna att kunna leva tillsammans utan fördomar och rasism, alla ska accepteras oberoende av härkomst, språk och så vidare.

Det jag ska belysa i detta arbete är vad ett antal flickor och pojkar i två olika skolor som befinner sig i olika områden anser är orsaken till mobbningen, och även vilka skillnader och likheter det finns gällande tillvägagångssätten för mobbningen bland dessa flickor och pojkar i de olika skolorna. Sker mobbning på samma sätt både bland de olika könen i en multietnisk skola så som i en monoetnisk skola, eller skiljer dessa från varandra, i så fall på vilket sätt?

Skolorna som denna uppsats kommer utgå ifrån befinner sig i olika områden av Botkyrka, den ena skolan är i ett multietniskt område medan den andra befinner sig i ett monoetniskt område. Precis som Rosales (2010:14) som är filosofie doktor skriver så är Botkyrka uppdelat mellan norra- och södra Botkyrka. Denna uppdelning stämmer egentligen inte överens med verkligheten då vissa av de kommunalerna som tillhör södra Botkyrka egentligen befinner sig på den norra delen, skillnaderna mellan dessa är de socioekonomiska olikheterna. Namnen på skolorna är fingerade, Kronskolan är en multietnisk skola och befinner sig i en förort med ungefär 550 elever mellan förskoleklass och årskurs 9. De flesta av befolkningen tillhör medelklassen och är oftast egenföretagare, låginkomsttagare eller är i behov av stöd från sociala myndigheter. Medan Solskolan befinner sig i ett svenskt monoetniskt område och har cirka 600 elever mellan förskoleklass och årskurs 9. De flesta av befolkningen på detta område tillhör överklassen och är vanligen höginkomsttagare med högskoleutbildningar. Fastän dessa områden är geografiskt nära varandra kopplas de aldrig ihop på grund av klasskillnaderna.

Enligt en rapport som skolverket har publicerat är barn i behov av en god social atmosfär för att de ska kunna utvecklas och ta till sig kunskap (www.skolverket.se). För offret förorsakar mobbningen vantrivsel i skolan, därför måste läraren agera fort då detta inte är något som upphör av sig själv (Pipping, 2007:51). Även Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, som jag framöver kommer nämna som Lgr 11 arbetar mot mobbningen och skriver på sidan 7:

Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Som lärare måste man ha bred kunskap gällande ämnet. Det är viktigt att man är medveten om de olika strategierna pojkar och flickor i olika skolor använder sig av vid mobbning och orsaken till detta problem för att snabbt kunna uppmärksamma och göra något åt det. Detta är ett stort problem i samhället och för att komma åt problemet måste man få fram så mycket kunskap om ämnet som möjligt.

2.0 Syftesbeskrivning

Syftet med detta arbete är att undersöka skillnader och likheter gällande orsaker till mobbning mellan ett antal flickor och pojkar i årskurs 3 i två skolor, samt att undersöka likheter och skillnader gällande tillvägagångssätten för mobbningen mellan de olika könen och de olika skolorna. Den ena skolan befinner sig i ett svenskt monoetniskt område och det andra i ett multietniskt område.

2.1 Frågeställningar:

- Vad är orsakerna till mobbningen enligt ett antal flickor och pojkar i en multietnisk- och monoetnisk skola?
- Vilka är skillnaderna och likheterna gällande åsikter om tillvägagångssätten för mobbning mellan ett antal flickor och pojkar i årskurs 3?
- Vilka är skillnaderna och likheterna gällande ett antal elevers åsikter om tillvägagångssätten för mobbning mellan en multietnisk- och en monoetnisk skola?

3.0 Teorianknytning

Jag har här tänkt beskriva centrala begrepp och relevanta teorier för denna studie, till att börja med ska jag ta upp teorier där utgångspunkten är genus och därefter övergår jag till etnicitet.

3.1 Genus

Professorn Yvonne Hirdman (2001:15–16) förklarar begreppet genus genom att skriva att det är något som är socialt konstruerat, redan vid födseln behandlar man de olika könen på olika sätt, exempelvis så gullar man annorlunda med en flicka än med en pojke. Detta medför att flickor och pojkar anpassar sig och betar sig på det sätt de blivit uppväxta genom. Även Ann-Kerstin Jakobsson (2000:23–24) som är filosofie doktor definierar begreppet på liknande sätt då hon skriver att genus skapas av människorna utifrån kulturella och sociala kontexter.

Maria Hedlin (2010:12), doktorand i genusforskning och Anne Charlotte Ringquist (2010:103), filosofie magister i socialantropologi förklarar vidare att de uppfattningar man har i ett samhälle gällande de olika könen bidrar till någon sorts samhällslag på hur kvinnor och män ska bete sig. Dessa lagar skapar och följer vi genom kommunikation med varandra utan att riktigt vara medvetna om det.

Vivien Burr (1998:39–41) som är forskare i psykologi har en likadan definition då hon menar att redan från de första levnadsåren tar vi till oss kunskap om vad som anses vara manligt och kvinnligt. Vi observerar våra föräldrar samt äldre släktingar och följer de normer som finns för antingen pojkar eller flickor. Denna kunskap som man tar till sig om ens kön får man genom utskällning och belöning vid tillfällen där man gör sådant som är fel och rätt, på grund av bemötandet man får av andra vet hur man ska bete sig framöver. Även leksaker man får, klädsel och tilltalssättet leder till att man vet hur man ska handla beroende på det könet man tillhör, ett exempel på stereotypa könsroller som Burr (1998:3) nämner är att kvinnor är mer tillbakadragna i sitt kroppsspråk medan män tar för sig mer.

Jag har tänkt utgå ifrån dessa teorier som säger att de olika könen betar sig på olika sätt eftersom flickor och pojkar i skolans värld har olika tillvägagångssätt för mobbning. De inlärdade könsrollerna visar sig genom mobbningen och jag har tänkt undersöka vilka skillnaderna och likheterna är mellan flickor och pojkar.

3.2 Etnicitet

Efter att ha beskrivit begreppet genus och relaterat till relevanta teorier ska jag nu gå vidare till begreppet etnicitet. Professorerna Erik Olsson (2005:7) och Thomas Hylland Eriksen (2004:51) menar att etnicitet kan beskrivas på många olika sätt men en grundläggande beskrivning är att det kan delas in i ”vi” och ”dem”, denna ”vi”-känsla får man oftast genom förenade erfarenheter. Olsson (2005:30) nämner även att de flesta forskarna håller med om denna förklaring. Hylland Eriksen (1993:16) ger en ytterligare definition av begreppet och menar att det är något som skapas mellan människor som tillhör olika kulturer; ”Etnicitet uppstår och blir relevant genom sociala situationer och möten, samt genom människors sätt att handskas med livets krav och utmaningar” (ibid:9). Med begreppet kultur menar professorn Jonas Stier (2009:27) att det är en grupp individers levnadssätt och handlingsmönster, ett exempel på detta är att människor i olika kulturer kan ha olika tillvägagångssätt för att hälsa på varandra. Stier (2009:104) förklarar att etnicitet inte bara handlar om att man tillhör en viss kultur och att etnicitet skapas när man kommer i kontakt med någon från en annan kultur utan det handlar även om en grupps uppfattningar om att de har samma rötter.

Ringquist (2010:78) ger ännu en definition av begreppet etnicitet:

För att etnicitet ska uppstå måste två grupper ha föreställningen om att den andra gruppen är kulturellt annorlunda än den egna. Om dessa villkor inte är uppfyllda finns ingen etnicitet. Etnicitet är inte en egenskap hos en grupp. Etnicitet kan ses som en social identitet som är grundad på en kontrast gentemot andra.

Precis som både Hylland Eriksen (1993:22) och Olsson (2005:8) menar anses tillhörigheten till en viss grupp som något viktigt för många då det kan vara en del av deras identitet. Vidare skriver Olsson (2005:7) att den etniska tillhörigheten är föränderlig, den kan ändras från plats till plats, exempelvis kan det vara så att personen kanske känner sig finsk i hemmet, men upplever sig som svensk i skolan.

De Los Reyes & Mulinari (2005:62) tar upp det Ashcroft (1995:2) skriver om att spänningar kan uppstå när människor från olika kulturer ska leva ihop. Även Olsson (2005:50) har samma åsikter då han menar att invandrare kan ha andra normer och regler för hur man ska leva och bete sig, de kan ses som annorlunda och det blir lätt att andra försöker utesluta dessa människor ur samhället.

Jag har tänkt utgå ifrån dessa teorier som menar att etnicitet är något som skapas mellan grupper som tillhör olika kulturer, dessa kulturer kan gå emot varandra vilket bidrar till en krock. Jag har valt att ta upp dessa teorier eftersom kulturkrockar och rasism kan vara en orsak till att mobbning utövas i skolan.

4.0 Tidigare forskning

Mobbning är ett ämne som det har skrivits väldigt mycket om och till denna studie har jag försökt begränsa mig till det som har varit mest relevant. Jag ska här redovisa tidigare studier som gjorts, till en början ska jag framföra undersökningar om mobbningens existens, därefter övergår jag till genus, sedan till etnicitet och slutligen övriga undersökningar som är relevanta för min studie. Dessa undersökningar kommer jag sedan att koppla till min studie i resultat- och analysdelen, vissa av undersökningarna har lett till liknande resultat medan andra har skilt sig från min undersökning.

Peter Gill, professor, och Anne-lie Lindström, filosofie magister, (2007:154–157) gjorde en undersökning i Sverige 2006. De granskade anmälningarna som Barn- och elevombudsmannen hade fått in eftersom de ville undersöka likheter och skillnader mellan anmälningarna. Resultaten de fick var att 3-4 barn drabbas av mobbning varje vecka, men man ska ha i åtanke att det inte är alla barn som vågar säga sanningen om det han/hon utsätts för. Denna undersökning har även visat att det är mer sällan flickor som drabbas av mobbning än pojkar, närmare bestämt så är 39 % av offren flickor till skillnad från pojkar där det är 60 %.

Forskarna Mark Chapell, Stefanie Hasselman, Theresa Kitchin, Safiya Lomon, Kenneth MacIver & Patrick Sarullo (2006:633–639) gjorde en studie i USA. De ville se sammanhanget av mobbningen mellan grundskolan, gymnasiet och högskolan samtidigt som de ville göra en jämförelse gällande mobbning mellan pojkar och flickor. Resultaten visade att det inte var någon skillnad på tillvägagångssätten för mobbningen mellan flickor och pojkar, samt att verbal mobbning var vanligast för de båda könen. Studien resulterade även i att mobbning var vanligare bland yngre barn men avtog ju äldre barnen blev, dock var det oftast samma personer som mobbades både i grundskolan, gymnasiet och högskolan.

En annan studie om genus som gjorts är den professorerna Barbara Houbre och Cyril Tarquinio och forskarna Isabelle Thuillier & Emmanuelle Hergott, (2006:5-8) gjort i Frankrike. I studien medverkade 116 elever från tre grundskolor i åldrarna 9-12. Denna studie resulterade bland annat i att 38,8% av alla elever hade någon gång varit inblandade i mobbning. Studien visade även att aggressivitet var mycket vanligare bland pojkar, de använde sig oftare av direkt mobbning medan flickor använde sig mer av indirekta tillvägagångssätt för mobbningen. Enligt Houbre, Tarquinio, Thuillier & Hergott (2006:5-8), tros anledningen till dessa olikheter vara de könsskillnader som vi har i samhället.

Kaj Björkqvist & Kirsti Lagerspetz som är professorer och Ari Kaukiainen (1992:1-2) som är forskare gjorde en studie i Åbo för att undersöka könsskillnader när det gäller aggressiva beteenden i åldrarna 8, 11 och 15. Resultaten visade att flickor uttrycker sina känslor mer indirekt till skillnad från pojkar som använder sig av direkta tillvägagångssätt. Ju yngre barnen är desto mer direkt aggressivt beteende använder de eftersom deras talförmåga inte har utvecklats ordentligt än. Det indirekta beteendet för aggression är vanligare bland vuxna men ändå så är det fler kvinnor som använder sig av detta beteende än män.

En studie som handlar både om etnicitet och genus är den forskarna Miranda Vervoort, Ron Scholte, Geertjan Overbeek, (2008:5-8) gjorde i Nederländerna, de undersökte ifall det fanns några kopplingar mellan mobbning och etnicitet. Studien gjordes på 2798 barn och den visade att mobbning var mer sällsynt bland flickor än bland pojkar. Undersökningen resulterade även i att det var vanligt med mobbning i klasser med blandade etniciteter, faktum är att de menar att skillnaden mellan hur ofta mobbning förekom var mindre i monoetniska klasser än i multietniska. De menar att anledningarna till detta kan vara många och en orsak kan vara att etniciteterna i klasserna är för annorlunda, man kommer från olika länder med olika vanor och kulturer vilket kan leda till att man blir avvikande och utsätts för mobbning. I en monoetnisk klass finns det inte någon som kan skilja sig från någon annan på samma vis som i en multietnisk klass, därför är mobbningen mer ovanlig i den förstnämnda klassen. När man väljer att studera mobbning är klassens sammansättning av olika etniciteter en viktig faktor (ibid).

Coloroso (2004:35) skriver om en undersökning gällande etnicitet som Dr Debra J. Pepler gjorde i Toronto. Utgångspunkten var 14 klasser med 211 barn och undersökningen resulterade i att 35 % av barnen var involverade i mobbning och samtidigt var det 24 % av barnen som talade om att orsaken till mobbningen var rasism.

Innan har jag nämnt tidigare forskning som handlat om mobbningens existens, genus och etnicitet. Jag ska nu övergå till övriga tidigare studier som jag anser är relevanta för min undersökning. Doktoranden Ronald B. Jacobson (2009:2-3) gjorde en undersökning i USA som visade att mobbning var väldigt vanligt i skolan. För att vara exakt så var 30 % av alla elever inblandade i mobbning regelbundet och cirka 80 % av alla elever hade utsätts för mobbning någon gång. Mobbning är en avsiktlig handling och inte en olyckshändelse, beskriver han. Vidare visade Jacobsons (2009:16) studie att de yttre avvikelserna som offret har inte är orsaken till att han/hon utsätts för mobbning. Det handlar heller inte om enbart

aggressioner som mobbaren har, utan anledningen till att förövaren utsätter någon annan för mobbning är behovet av att utöva makt, om man är den som styr i klassen har man automatisk högre status än de andra i klassen. Förövaren vill att de andra i klassen/skolan ska få en bild av honom/henne som en person med makt att kunna förödmjuka och tillrättavisa de andra. Det viktiga för mobbaren är att utsätta en individ för mobbning och inte vem personen egentligen är, de yttre avvikelserna används endast som ursäkt för viljan att mobba någon.

En annan undersökning som jag skulle vilja nämna är den docenten Robert Thornberg (2010:5-7) har gjort i Sverige. Studien var grundad i skolbarns förklaringar till mobbning, han intervjuade 56 barn och resultaten visade att några barn ser mobbning som en sysselsättning för nöjets skull och andra ser det som någon sorts av hämnd. De flesta barnen ansåg även att orsaken till mobbningen handlade om yttre avvikelser hos offret. Mobbaren ville dessutom dra till sig uppmärksamhet så att han/hon skulle få fler kamrater och blir populär, vilket bidrar till att personen har mer inflytande i det som sker i skolan.

4.1 Sammanfattning av tidigare forskning

Jag har nu tänkt sammanfatta de olika studierna som jag har nämnt. Både Thornberg (2010:5-7), Jacobson (2009:2-3), Dr Debra J. Pepler (Coloroso, 2004:35) och Houbre, Tarquinio, Thuillier & Hergott (2006:5-8) har skrivit om att mobbning är något som ofta förekommer i dagens samhälle. Både Thornberg (2010:5-7) och Jacobson (2009:2-3) har liknande resultat då de har kommit fram till att en orsak till mobbningen är att mobbaren vill ha makt men samtidigt skiljer deras resultat från varandra då Thornbergs (2010:5-7) studie även resulterade i att yttre avvikelser kunde vara en stor anledning till mobbningen medan Jacobsons (2009:16) undersökning visade motsatsen.

Något som både Houbre, Tarquinio, Thuillier & Hergott, (2006:5-8), Vervoort, Scholte & Overbeek (2008:5-8) och Gill & Lindström (2007:154–157) betonar i sina undersökningar är att mobbning är vanligare bland pojkar. Samtidigt skriver Houbre, Tarquinio, Thuillier & Hergott (2006:5-8) och Björkqvist, Lagerspetz & Kaukiainen (1992:1-2) om att pojkar uttrycker sin aggressivitet direkt och flickor mer indirekt.

Här vill jag även påpeka att Chapell, Hasselman, Kitchin, Lomon, MacIver & Sarullo (2006:633–639) inte håller med om detta, eftersom deras studie har resulterats i att det inte finns någon skillnad mellan tillvägagångssätten för mobbning mellan de olika könen. Samtidigt håller de inte heller med om det Houbre, Tarquinio, Thuillier & Hergott (2006:5-8)

och Vervoort, Scholte & Overbeek (2008:5-8) skriver om då mobbning är vanligare bland flickor och pojkar.

Vidare har både Chapells, Hasselmans, Kitchins, Lomons, MacIvers & Sarullos (2006:633–639) och Björkqvists, Lagerspetzs & Kaukiainens (1992:10) undersökningar lett till att mobbning är vanligare bland yngre barn och avtar ju äldre barnen blir. Vervoorts, Scholtes & Overbeeks (2008:5-8) och Dr Debra J. Peplers (Colorosos, 2004:35) studier har även visat att mobbning kan vara ett stort problem om gruppkonstellationen består av väldigt många etniciteter eftersom rasism kan vara en betydande orsak till mobbningen.

5.0 Metod och material

Jag ska nu redovisa mitt tillvägagångssätt för denna undersökning. Studien utgår från ett hermeneutiskt synsätt vilket Crister Skoglund (www.c-skoglund.se 2012:1) som är forskare beskriver genom att man försöker tyda och begripa det informanterna säger utifrån deras egna synsätt och skapa mening utifrån det de säger. Detta synsätt har varit en självklarhet då ändamålet har varit att tyda barnens åsikter gällande orsak och tillvägagångssätt för mobbning, för att sedan kunna jämföra svaren från de olika könen i de olika områdena.

Under arbetet har jag ständigt haft etikkraven som lektorn Staffan Stúkat (2005:131–132) nämner i åtanke, vilka är informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet. Här följer en förklaring av de olika begreppen, med informationskravet menar man att intervjuaren måste förklara syftet med intervjun för informanten, förklara att deltagandet i intervjun är frivillig och att personen får avsluta intervjun ifall han/hon skulle vilja göra det. Samtyckeskravet innebär att informanten själv får ställa kraven för intervjun och att det inte är intervjuaren som bestämmer. Med nästa krav som är konfidentialitetskravet menar man att informanten kommer att vara helt anonym och man kommer inte kunna identifiera honom/henne någonstans i arbetet. Nu till det sista kravet som är nyttjandekravet, vilket betyder att informationen som man får från informanten endast kommer användas till forskningen och ingen annan får ta del av det (Stúkat, 2005:130–132).

Det var inte lätt att få tag på två skolor varav den ena skulle vara multietnisk och den andra monoetnisk, men lyckligtvis nådde jag mitt mål. Jag har anonymiserat både skolorna samt eleverna, den ena skolan kallar jag för Kronskolan och den andra för Solskolan. Precis som jag tidigare skrev befinner skolorna sig i olika delar av Botkyrka.

Mitt krav var att informanterna skulle vara födda samma år och eftersom att jag studerar för att bli lärare upp till årskurs 3 valde jag att intervjua barn i tredje klass, detta var en självklarhet då det är lättare att intervjua barn när de är lite äldre. Jag valde att ha två gruppintervjuer, en i varje skola. Till en början var det även tänkt att observera barnen men detta var inget som rekommenderades då mobbning sällan sker när det finns vuxna i närheten, även om så skulle vara fallet så är man ju tvungen att stoppa mobbningen om man skulle lyckas observera det.

Professorerna Steinar Kvale och Svend Brinkmann (2009:17) presenterar en kvalitativ metod i sin bok, vilket betyder att man går in på djupet istället för att generalisera. Denna metod har jag använt mig av, på grund av att mina resultat utgår från två gruppintervjuer och inte enkäter så kan jag inte generalisera resultaten jag har fått. Anledningen till att jag valde den förstnämnda metoden istället för den sistnämnda var eftersom att man inte kan ställa följdfrågor på samma sätt när man använder sig av enkäter, utan då ställer man sina frågor och sedan får man nöja sig med de svar man har fått.

Eftersom att man måste fråga föräldrarna om tillåtelse när man ska intervjua minderåriga så fick jag skicka ut blanketter till föräldrarna där de fick skriva under ifall de gick med på att deras barn skulle intervjuas. Blanketten blev först godkänd av biträdande rektorn och klassföreståndaren innan jag fick skicka ut den. Jag beskrev allt föräldrarna behövde veta gällande intervjun. Jag förklarade hur materialet skulle behandlas och att alla barn skulle vara anonyma, även frågorna som jag skulle ställa till barnen fanns nedskrivna på blanketten. Efter att jag hade fått tillåtelse av föräldrarna valde jag slumpmässigt ut sex barn från varje skola, det var tre flickor och tre pojkar som intervjuades. Anledningen till varför jag valde lika många barn av varje kön var för att jag ville kunna jämföra deras svar så lika som möjligt, hade det varit fler av det ena könet så hade det inte blivit en lika bra jämförelse. Jag ställde ganska många frågor men jag har valt att ta upp de som jag anser är mest relevanta för denna studie, vilka är:

- Vad anser ni är mobbning?
- Varför mobbar man?
- Varför blir man mobbad?
- Mobbar pojkar och flickor på olika/likadana sätt? I sådana fall, vilka är tillvägagångssätten?
- Vet ni om någon blir mobbad i skolan?

Jag valde att ställa öppna frågor samtidigt som jag använde mig av följdfrågor när det behövdes, ja/nej-frågor var något som jag försökte undvika så mycket som möjligt då man inte får ut lika mycket information av de svaren. Precis som Kvale & Brinkmann (2009:150) menar ska man försöka använda sig av lätta frågeställningar för att informanterna ska kunna besvara frågorna på ett bra sätt. Detta var något som jag ständigt hade i åtanke och ifall

barnen ändå inte hade förstått frågan försökte jag formulera om den så tydligt som möjligt så att alla skulle förstå. En del barn hade svårt för att svara på vissa frågor och ville helst låta bli, vilket var helt okej då informanterna inte ska tvingas att besvara en fråga ifall de inte vill, detta benämner Kvale & Brinkmann (2009:87) för informerat samtycke.

Intervjuerna skedde i ett rum nära barnens klassrum och jag hade bestämt mig för att spela in båda intervjuerna men tyvärr så hade jag problem med inspelningsapparaten vid den ena intervjun, vilket ledde till att jag var tvungen att anteckna istället. Detta fungerade bättre än förväntat då jag under intervjun skrev ner stödord som jag därefter fyllde ut, precis som Kvale & Brinkmann (2009:195) understryker är det viktigt att göra påfyllningen så fort som möjligt eftersom det är vanligt att man lätt glömmer bort vissa delar annars. Vid den andra intervjun använde jag mig av inspelningsapparaten. Förutom att jag har transkriberat allt barnen har sagt så har jag även lyssnat på inspelningen flera gånger för att höra ifall det är något som jag har missuppfattat.

Det positiva med gruppintervjuer är att barnen vågar prata mer när det har sina vänner i närheten, de svarar på frågorna samtidigt som de diskuterar och pratar med varandra. Sitter de ensamma med en främling kan det lätt hända att de blir stumma och inte vet vad de ska svara.

Vilken metod jag använder påverkar vad jag får för resultat. För att vara kritisk till mitt tillvägagångssätt skulle jag vilja säga att det kanske hade varit bättre att intervjua barnen i mindre grupper eftersom att det kan vara så att barnen hindrar varandra från att våga säga det de egentligen hade velat. En annan anledning till att det kanske hade varit bättre att ha färre informanter vid varje tillfälle är eftersom att det blev ganska stökigt vid intervjuerna och det hände att barnen avbröt varandra.

Precis som Kvale & Brinkmann (2009:162) skriver kan barnen påverkas av mig som intervjuare. De försöker svara genom att tänka på vad jag vill ha för svar på mina frågor istället för vad de egentligen själva tycker. Vid intervjuer av känsliga frågor ska man som intervjuare försöka undvika att ställa personliga frågor, informanterna känner oftast inte intervjuaren och vill nog helst inte dela med sig av sådant som är privat (ibid). Mobbning kan vara ett oerhört känsligt ämne och därför har jag använt mig av rent allmänna frågor istället.

6.0 Resultat- och analysredovisning

Jag har valt att strukturera upp denna del av uppsatsen utifrån de fem relevanta frågorna som jag har ställt till barnen vid intervjuerna. Frågorna var; vad anser ni är mobbning? Varför mobbar man? Varför blir man mobbad? Mobbar pojkar och flickor på olika/likadana sätt? I sådana fall, vilka är tillvägagångssätten? Och slutligen; vet ni om någon blir mobbad i skolan? Jag ska nu nämna en fråga i taget där jag till en början presenterar vad informanterna från Kronskolan svarade och sedan går jag vidare till vad informanterna i Solskolan tagit upp. Jag ska därefter jämföra barnens svar med varandra och slutligen kopplar jag ihop mina resultat med teorierna och den tidigare forskningen som jag förut har nämnt för att kunna se skillnader och likheter med dessa.

6.1 Vad anser ni är mobbning?

På frågan om vad barnen anser är mobbning svarade pojkarna i Kronskolan att mobbning är när en majoritet är emot en minoritet, när någon blir slagen, hotad eller retad ofta. Flickorna i denna skola svarade att mobbning är när någon kallar någon annan för fula ord eller utsätter en person för våld. En av flickornas beskrivning är att mobbning är när; ”man kränker någon annan varje dag”. Hon tog även upp en händelse som inträffade i skolan där en flicka i årskurs 2 blev mobbad av flera barn i årskurs 3; ”de sa dumma saker till henne och knuffade henne”.

I Solskolan svarade pojkarna att mobbning är när någon blir retad vid flera tillfällen eller när det är en grupp mot en individ. En definition som en av pojkarna gav var när ”en person hotar och knuffar någon annan”. Flickornas förklaringar av begreppet mobbning är att det kan vara när flera personer ständigt ”snackar skit” om någon annan, när någon inte får vara med eller när en person blir illa behandlad ofta.

Enligt barnens svar kan jag tyda att förklaringarna av begreppet mobbning verkar vara värst bland pojkarna i Kronskolan, det är huvudsakligen våld som dessa barn talar om.

Förklaringarna som flickorna från samma skola nämner är något mildare, svaren liknar definitionerna som barnen från Solskolan har gett. Pojkarna i den sistnämnda skolan anser att mobbning inte behöver vara mer våldsamt än att knuffas, samtidigt som flickornas svar tydde på att mobbning är när någon exkluderas ur gruppen.

Av resultaten tolkar jag det som att barnens svar stämmer överens med förklaringen som Jacobson (2009:3) ger av begreppet mobbning, då han menar att det är en avsiktlig handling där utgångspunkten är att göra den andra personen illa vid flera tillfällen. Om man ska göra en jämförelse mellan pojkarna och flickorna i de två olika skolorna så är Solskolans flickors förklaringar av mobbning mildast då de huvudsakligen talar om indirekt mobbning. Precis som jag skrev tidigare så resulterade Houbres, Tarquinos, Thuilliers & Hergotts (2006:8) studie i att aggressivitet var vanligare bland pojkar. Detta stämmer överens med svaren jag har fått, då resultaten av mina intervjuer har visat att pojkarna som jag har intervjuat i dessa skolor beskriver begreppet mobbning på ett aggressivare sätt än flickorna. Utifrån detta vill jag tolka det barnen har sagt i relation till Houbres, Tarquinos, Thuilliers & Hergotts (2006:8) resonemang om att de skilda förklaringarna av begreppet mobbning som flickor och pojkar nämner kan vara på grund av de könsskillnader som vi har i samhället.

Både Hirdman (2001:15–16), Burr (1998:41) och Jakobsson (2000:23–24) menar att genus är något som är socialt konstruerat, redan från födseln tar vi till oss kunskap om vad som anses vara manligt och kvinnligt. Man lär sig dessa könsroller genom att tillrättavisas eller belönas när man gör sådant som anses vara fel eller rätt för ens kön. De föreställningar vi har i samhället gällande de olika könen bildar stereotypa könsroller, det vill säga så kallade lagar på hur de olika könen ska bete sig, dessa lagar följer vi sedan omedvetet. Enligt de stereotypa könsrollerna som vi har i vårt samhälle ska kvinnan vara behärskad och lugn till skillnad från mannen som ska ta för sig och säga vad han tycker.

Utifrån barnens respons kan man tolka det som att även dessa barn omedvetet följer könsrollerna vi har. Flickornas tillvägagångssätt för mobbningen är mer tillbakadragna till skillnad från pojkarnas strategier som både hörs och syns mer. Det kan vara så att flickorna använder sig mer av indirekt mobbning då de inte vågar uttrycka sig på samma sätt som pojkarna, eftersom att det inte ses som ”kvinnligt” att använda våld. Pojkarna däremot använder sig gärna av direkt mobbning så som både slag och knuffar då det anses som tufft och ”manligt” att utöva våld.

6.2 Varför mobbar man?

På nästa fråga som handlade om varför förövaren mobbar svarade pojkarna på Kronsolan att anledningarna till mobbningen kan vara att det ses som underhållande, det är en sysselsättning när man har tråkigt. En pojke gav en annan förklaring till varför mobbaren mobbar då han sa; ”man blir arg, jättearg, man hämtar sina vänner och det blir alla mot en”. Flickornas förklaringar till varför någon mobbar var att man blir arg på personen och att mobboffret är jobbigt.

I Solskolan svarade pojkarna att orsakerna till varför en person mobbar någon annan kan vara på grund av gruppträck, dåligt självförtroende och att förövaren är avundsjuk på offret. Flickorna på denna skola svarade att mobbaren känner för att behandla någon illa, förövaren har själv utsatts för obehagliga handlingar, personen är arg, på dåligt humör eller vill bestämma.

Jag finner likheter mellan svaren som flickorna och pojkarna i de olika skolorna har angivit eftersom alla tyder på att mobbaren mår dåligt på något sätt. Dessa svar påminner om både Höistads (2001:58) och Erikssons, Lindbergs, Flygares & Danebacks (2002:39) resonemang. Höistad (2001:58) förklarar att en orsak till mobbningen kan vara att mobbaren mår psykiskt dåligt, det är olika känslor som mobbaren har som gör att han/hon mobbar en annan person. Det kan exempelvis vara så att barnet inte får tillräckligt med uppmärksamhet av människorna i sin närhet. Detta gör att han/hon mår dåligt och väljer den negativa vägen för att få uppmärksamheten, vilket kan resultera i utövandet av mobbning.

Eriksson, Lindberg, Flygare & Daneback (2002:39) menar att mobbaren har aggressioner inom sig som han/hon vill få ut. Det kan vara så att förövaren har problem inom familjen, exempelvis föräldrar som ska skiljas och detta kan medföra både frustrationer och aggressioner inombords. Dessa känslor väljer mobbaren sedan att släppa ut på någon annan, vilket kan leda till mobbning. Utifrån denna information tolkar jag det som att även förövaren är i behov av stöd och vid uppmärksammas mobbning så är det inte enbart offret som man ska hjälpa utan även mobbaren.

Informanternas svar påminner även om resultaten som Thornberg (2010:7) fått i sin undersökning då barnen bland annat nämnde att mobbning är en sysselsättning för nöjets skull. Man väljer ut ett offer som man sedan använder som slagpåse när man har tråkigt. Även att barn kan se mobbningen som något sorts av hämnd är något som Thornbergs (2010:7) undersökning har resulterat i. Detta är precis det som en av pojkarna från Kronskolan uttalade sig om; ”man blir arg, jättearg, man hämtar sina vänner och det blir alla mot en”. Man vill straffa personen som man anser har betett sig på ett oacceptabelt sätt, även flickorna på Kronskolan gav liknande svar då de ansåg att mobbningens orsak kan vara att offret är jobbig.

Jag tolkar det dessa barn har sagt i relation till Olweus (1991:24–25) resonemang om det provocerande mobboffret då personen betar sig på ett sätt som irriterar många andra barn vilket sedan kan leda till mobbning. Det behöver inte vara så att offret avsiktligt betar sig på detta sätt, utan det kan vara en del av hans/hennes personlighet som retar upp de andra barnen. Det gäller för läraren att få barnen att förstå att alla människor är olika och ska accepteras ändå, bara för att du anser att någon är jobbig ger det dig inte rätten att utsätta honom/henne för plåga.

En annan studie som jag kan finna vissa liknande resultat som min undersökning är den som gjorts av Jacobson (2009:16). Hans resultat visade att anledningen till mobbningen är att mobbaren vill ha makt, om man är den som styr i klassen har man automatisk högre påverkan än resterande klasskamrater (ibid). Detta påminner om det den sista flickan från Solskolan nämnde, då hon menar att förövaren vill bestämma. Även Höistad (1994:58–59) menar att mobbning ofta har med makt att göra, mobbaren kan vara rädd för att gå miste om sin makt i gruppen, därför måste han/hon ständigt skydda sin maktstatus.

Jag vill förstå det denna flicka har sagt i relation till Engelstads (2006:48) resonemang om att makt kan utövas på många olika sätt. Det kan exempelvis vara indirekt, det vill säga genom språket eller direkt, vilket menas genom handlingar. Genom att flickan nämnde att man vill bestämma som anledning till mobbningen uppmärksammar hon att maktutövning kan vara något som finns i gruppen. De olika strategierna de nämnt för mobbning kan vara ett tillvägagångssätt för dem att ta till sig makten i gruppen, mobbning kan ses från olika synvinklar och det gäller att man är uppmärksam på alla de olika vinklarna och inte väljer att fokusera på vissa och utesluta andra.

6.3 Varför blir man mobbad?

På frågan om varför en person mobbas svarade pojkarna på Kronsolan att anledningarna kan vara på grund av ens utseende eller om man har fula kläder. Flickorna i denna skola svarade att orsakerna kan vara om man har en för liten cykel eller barnsliga kläder med exempelvis Musse pigg på. Andra orsaker som de nämnde är om man har ett avvikande utseende; ”om man är brun, eller har afrohår”. En av flickorna uttryckte sig på följande sätt; ”fula kläder kan vara anledningen, man gillar inte när andra har fula kläder, man måste ha stil”.

I Solskolan svarade pojkarna att anledningarna till att någon mobbas kan vara på grund av att man inte hänger med i teknikens värld, en pojke förklarade vidare genom att säga; ”alltså man måste ha nya saker, har man en för gammal mobil kan man bli retad”. Andra anledningar som de nämnde var slitna kläder eller yttre avvikelser. Samtidigt svarade flickorna att anledningarna kan vara ständigt användande av samma kläder eller dålig hygien exempelvis att ”man aldrig duschar eller har smuts under naglarna”, som en av flickorna nämnde.

Både flickorna och pojkarna från Kronsolan betonade yttre avvikelser som anledning till mobbningen, men flickorna nämnde även en annorlunda härkomst som en orsak. Barnen på Solskolan tog upp olika faktorer som man kan relatera till ekonomiska faktorer och status. Bland pojkarna var den senaste tekniken ett måste för att vara bland de populära, medan dålig hygien var något väldigt centralt bland flickorna i denna skola. Den sistnämnda orsaken till mobbningen har även Pipping (2007:23) nämnt då hon menar att dålig hygien kan vara något som retar upp andra barn.

Svaren som informanterna från de båda skolorna gav påminner om det Thornberg (2010:5) fick som resultat då de flesta barnen ansåg att orsaken till mobbningen handlade om yttre avvikelser hos offret. Samtidigt går detta emot resultatet som Jacobson (2006:16) fick i sin studie, de yttre avvikelserna som offret har är inte orsaken till att han/hon utsätts för mobbning. Även Olweus (1991:22) och Eriksson, Lindberg, Flygare & Daneback (2002:45) har samma synsätt då de menar att det är de sociala faktorerna som bidrar till mobbning och de yttre avvikelserna används endast som ursäkt för att kunna mobba. Detta är något som jag kritiserar, utav mina resultat tolkar jag det som att anledningarna till mobbningen kan vara sociala faktorer men ändå även faktorer som yttre avvikelser. Det kan vara så att någon stör sig på ett annat barns utseende, vilket leder till att han/hon mobbar personen på grund av det till slut. Orsakerna till mobbning kan vara många och en individs sociala förhållanden behöver inte vara den enda anledningen.

Utifrån min tolkning ser jag likheter mellan svaren som jag har fått från barnen i de båda skolorna med det De Los Reyes & Mulinari (2005:37) menar. De skriver att materiella föremål kan ha stor betydelse för populariteten. Detta är något som de flesta informanterna nämnde då de exempelvis talade om en cykel i rätt storlek, snygga kläder och senaste tekniken som viktiga faktorer för att inte bli mobbad.

Men samtidigt förstår jag det som att socioekonomiska faktorer var mer centrala i Solskolan än i Kronskolan, svaren som barnen från den förstnämnda skolan gav kretsade nästan enbart kring ekonomiska faktorer medan barnen från den sistnämnda skolan även talade om andra orsaker. Att just dessa faktorer är så centrala i Solskolan kan bero på att de flesta barnen har välutbildade föräldrar med hög inkomst, upplever de att en person tillhör en lägre klass än de själva försöker de sänka personen ytterligare.

Det flickorna från Kronskolan nämnde gällande ”om man är brun, eller har afrohår” som anledningar till mobbningen vill jag tolka i relation till både Pippings (2007:24) och Kalonaitytés, Kawesas & Tedros (2007:34–35) resonemang om att rasism kan vara en anledning till mobbningen. Barnens svar relaterar jag även till resultatet som Dr Debra J. Pepler (Coloroso, 2004:35) fick i sin studie som resulterade i att 24 % av barnen talade om att orsaken till mobbningen var att förövaren var rasistisk. Utifrån flickornas svar tolkar jag det som att rasism är något som för sig går i skolan. Även åsikten som en av flickorna hade om att orsaken till mobbningen kan vara att man luktar illa kan tolkas utifrån ett rasistiskt perspektiv. Det kan vara så att flickan menar den doft som olika människor som tillhör olika kulturer kan ha på grund av speciella kryddor och rökelse som man har i hemmet.

Vervoort, Scholte & Overbeek (2008:5) menar att mobbning är vanligt i klasser med blandade etniciteter. De menar att om man kommer från ett annat land och har andra vanor medför det ofta att man blir avvikande vilket kan leda till att man utsätts för mobbning. Detta är något som även både Hylland Eriksen (2004:51) och Olsson (2005:7) nämner, de menar att etnicitet kan beskrivas som en indelning mellan ”vi” och ”dem”, det är med andra ord ”dem”- gruppen som utsätts för mobbningen. Utifrån informationen som jag har fått från mina informanter tolkar jag det som att rasistiska påhopp var något som existerade mellan barnen i Kronskolan. Även De Los Reyes & Mulinari (2005:62) nämner det Ashcroft (1995:2) skriver om då spänningar kan uppstå när folk från olika kulturer ska leva ihop. Det är nog detta som även sker mellan barnen på Kronskolan då de flesta är annorlunda och stör sig på varandra.

6.4 Mobbar pojkar och flickor på olika/likadana sätt? I sådana fall, vilka är tillvägagångssätten?

På frågan om pojkarna och flickorna har olika/likadana tillvägagångssätt för mobbning svarade de båda könen från Kronskolan liknande. De sa att det är skillnad mellan hur pojkar och flickor mobbar, pojkar använder sig av våld så som att boxas, puttats eller användandet av fula ord. Flickorna använder sig istället av konstiga kroppsuttryck, sarkasm eller våld som är svårare att upptäcka exempelvis att nypas. Men sedan svarade två av flickorna att även flickor kan använda sig av våld så som att knuffas.

Likaså i Solskolan svarade både pojkarna och flickorna liknande, båda hävdade att det är olika tillvägagångssätt som pojkar och flickor använder sig av vid mobbning. Pojkar använder sig mer av hot, hotande gester, knuffar och som en av pojkarna uttryckte sig; ”man kan låsa in personen i ett skåp”. Flickorna däremot retas oftare, ger konstiga blickar eller ignorerar offret, en flicka svarade att ”man kan snacka skit om personen till alla i skolan”.

Utifrån barnens svar tolkar jag det som att det är skillnad mellan flickors och pojkars åsikter om tillvägagångssätten för mobbning i de båda skolorna. Mobbningsstrategierna som pojkarna använder är mer våldsamma än flickornas. En studie som jag skulle vilja kritisera är den som Chapell, Hasselman, Kitchin, Lomon, Maciver & Sarullo (2006:638–639) har gjort, den resulterade i att det inte var någon skillnad på hur flickor och pojkar mobbar. Utifrån mina resultat tolkar jag däremot det som att man kunde se skillnader mellan de olika könen mobbningsstrategier. Svaren tyder på att pojkarna använder sig mer av direkt mobbning medan flickornas tillvägagångssätt är mer indirekta. Jag förstår det barnen har sagt i relation till Björkqvists, Lagerspetzs & Kaukiainens (1992:1) resonemang där de menar att pojkar uttrycker sina känslor mer direkt till skillnad från flickor som använder sig av de indirekta tillvägagångssätten. Även här kan jag se socialkonstruerade mönster precis som Hedlin (2010:12), Hirdman (2001:15–16) och Ringquist (2010:103) menar då det ses som mer naturligt ifall pojkar skulle använda våld än om flickorna skulle göra det.

Två andra studier som jag vill nämna som kanske egentligen har samma resultat som de jag har nämnt ovan är de som Vervoort, Scholte, Overbeek (200:58) och Gill & Lindström (2007:154–155) har gjort, deras studier resulterade i att mobbning var mer sällsynt bland flickor än bland pojkar. Jag är således kritisk till detta då det egentligen inte behöver vara så att mobbning är mer sällsynt bland flickor, utan det kan vara så att de använder sig av indirekta metoder för mobbningen. Det resulterar i att man inte upptäcker att det pågår mobbning lika lätt mellan flickor som mellan pojkar eftersom att pojkarna använder mer våld vid mobbning.

Utifrån mina resultat tolkar jag det som att Kronskolan använder sig mer av direkt mobbning till skillnad från Solskolan som oftare tar till med indirekta strategier. Med utgångspunkt i svaren som jag fick av informanterna är jag kritisk till det Vervoort, Scholte & Overbeek (2008:5-8) skriver då de menar att det är vanligare med mobbning i klasser med mer blandade etniciteter. Även här använder jag mig av samma tankegång som tidigare, i själva verket kanske det inte är så att mobbning förekommer mer sällan i monoetniska klasser, utan de kanske använder sig av indirekta mobbningsstrategier vilka är svårare att upptäcka.

Anledningen till denna skillnad kan vara många, kanske kan det vara så att Kronskolans ledning har en högre acceptans av våld, de kanske inte definierar en knuff som våldsamt. Detta leder till att barnen på skolan vet att de inte kommer bli tillrättasagda förrän de använt sig av grovt våld. Men Solskolans ledning kanske tolkar minsta lila beröring som våldsamt, vilket bidrar till att barnen på den skolan inte vågar använda sig av direkta strategier vid mobbning, eftersom att de är medvetna om att de kommer bli tillsagda omedelbart.

Men samtidigt håller jag med Chapell, Hasselman, Kitchin, Lomon, Maciver & Sarullo (2006:638–639) när de menar att verbal mobbning är vanligast. Både flickorna och pojkarna i de båda skolorna nämnde denna sort av mobbning som en strategi de använde sig av.

Anledningen till detta är nog att det är lättare att säga en förnedrande kommentar till en person än att hamna i slagsmål med honom/henne. Det är även precis som jag nämnde ovan enklare att komma undan en utskällning från lärare och rektorer om man ”endast” har sagt en elak kommentar till någon annan än om man har använt våld mot honom/henne.

6.5 Vet ni om någon blir mobbad i skolan?

På den sista frågan som handlade om barnen var medvetna om någon i skolan utsätts för mobbning svarade två av pojkarna på Kronskolan ja, medan den tredje svarade nej. Samtidigt nämnde alla tre flickor att de kände någon som var mobbad i skolan.

I Solskolan svarade två av pojkarna ja på den frågan medan den tredje pojken svarade att han inte visste. Bland flickorna var det en som svarade nej samtidigt som de andra flickorna svarade ja.

Av barnens svar kan jag tyda att mobbning är lite vanligare i Kronskolan och anledningarna till detta kan vara många. Utifrån informanternas tidigare svar förstår jag det som att det kan bero på att Solskolans barn använder sig mer av indirekta tillvägagångssätt för mobbningen, vilket blir svårare för andra barn att se eller höra om någon annan mobbas. Om förövaren använder sig av våld är det lätt för omgivningen att upptäcka mobbningen till skillnad från om mobbaren istället använder sig av hotande blickar och gester.

För att se informanternas svar som en helhet kan jag konstatera att mobbning är ett vanligt problem i de båda skolorna. Jacobson (2009:2) har använt sig av en kvantitativ metod men ändå påminner hans studie om mina resultat som visade att mobbning är väldigt vanligt i skolan. För att vara exakt så resulterade hans undersökning i att 30 % av alla elever var inblandade i mobbning regelbundet och cirka 80 % av alla elever hade utsätts för mobbning någon gång.

Ännu en annan studie som gjorts där man kommit fram till att mobbning är vanligt är den som gjordes av Houbre, Tarquinio, Thuillier & Hergott (2006:6), den undersökningen resulterade i att 38,8% av alla elever har någon gång varit inblandade i mobbning. Enligt Barn- och elevombudsmannen så drabbas 3-4 barn av mobbning varje vecka, men samtidigt ska man tänka på att det inte är alla barn som vågar säga sanningen om att han/hon utsätts för mobbning (Gill & Lindström, 2007:157).

Om man ska se det ur en annan synvinkel så kan det ju även vara så som Chapells, Hasselmans, Kitchins, Lomons, Macivers & Sarullos (2006:637) studie resulterade i då mobbning är vanligare bland yngre barn och avtar ju äldre barnen blir. Barnen jag har intervjuat är väldigt unga och skulle jag ha haft denna intervju med dessa barn om några år istället så hade jag nog inte fått samma resultat som nu. Man växer upp och lär sig kommunicera på ett annat sätt än man gjorde när man var yngre då man oftare förnedrade

varandra istället för att diskutera det egentliga problemet. Det kan även vara så att man lär sig sätta sig i andras positioner och inser hur dåligt offret mår, vilket leder till att man inte vill utsätta någon för den plågan.

7.0 Slutdiskussion

Frågeställningarna som jag har haft och som jag har besvarat i denna uppsats har varit; vad är orsakerna till mobbningen enligt ett antal flickor och pojkar i en monoetnisk- och multietnisk skola? Vilka är skillnaderna och likheterna gällande åsikter om tillvägagångssätten för mobbning mellan ett antal flickor och pojkar i årskurs 3? Och vilka är skillnaderna och likheterna gällande ett antal elevers åsikter om tillvägagångssätten för mobbning mellan en monoetnisk- och en multietnisk skola? Sammanfattningsvis ska jag nu besvara mina frågeställningar utifrån mina resultat.

På den första frågan som var; vad orsakerna till mobbningen var enligt ett antal flickor och pojkar, tolkar jag utifrån mina resultat att likheterna mellan orsakerna som de olika könen nämnde var att både flickorna och pojkarna ansåg att mobbaren har problem och att yttre avvikelser är anledningen till mobbningen.

Skillnaderna var att pojkarna i Kronskolan nämnde annorlunda utseende exempelvis en stor näsa som orsak till mobbningen, medan flickornas svar handlade om rasism och barnsliga kläder. Samtidigt svarade Solskolans pojkar att orsakerna till mobbningen hade med socioekonomiska skillnader att göra så som utslitna kläder eller om man var sen med den senaste tekniken. Flickorna däremot betonade att dålig hygien var en stor orsak till mobbningen.

Rasism och yttre avvikelser var väldigt centrala anledningar i Kronskolan medan status var en ledande orsak i Solskolan. Att rasistiska anledningar nämns i Kronskolan kan bero på att det är barn med olika etniciteter som samspelar med varandra. Man har olika vanor och kan uppfatta en person med en annan etnicitet som konstig, det kan då uppstå spänningar mellan dessa barn som sedan leder till mobbning. Anledningen till att status är en stor orsak i Solskolan kan bero på att barnen på denna skola kommer från så kallade ”finare” familjer där föräldrarna har höguppsatta jobb och därför ser barnen ner på människor som inte klassificeras på samma nivå som de. Orsaken till att den senaste tekniken var viktig för att inte utsättas för mobbning i den sistnämnda skolan kan bero på att dessa barns familjer har bra ekonomi och därför har de råd med nya tekniska apparater. Möter dessa barn någon som inte är lika uppdaterad inom tekniken som de själva försöker de sänka personen ytterligare.

Vidare till min andra fråga som var; vilka skillnaderna och likheterna var gällande ett antal flickor och pojkars åsikter om tillvägagångssätten för mobbning. Jag fick som resultat att skillnaden var att pojkarnas åsikter om tillvägagångssätten för mobbning var mer våldrelaterade till skillnad från flickorna som nämnde mildare strategier. Utifrån svaren barnen gav kan jag tyda att åsikter om direkta tillvägagångssätt så som slagsmål var vanligt bland pojkarna medan åsikter om indirekta strategier som att exempelvis exkludera en person från gruppen var vanligt bland flickorna.

Likheterna mellan de olika könen åsikter om tillvägagångssätten var att båda nämnde verbal mobbning som en mobbningsstrategi, denna tillvägagångssätt är inte smärtsam fysiskt utan det är mer psyket som blir lidande. Att pojkarnas åsikter om tillvägagångssätten för mobbning var grövre än flickornas kan ha med de stereotypa könsrollerna som vi har i samhället som säger att det är mer okej för män att bete sig våldsamt till skillnad från kvinnor. Vi följer dessa könsroller omedvetet och även om man skulle avvika från dessa roller så lär det vara någon annan som tillrättavisar en, det kan exempelvis vara en kompis, förälder, lärare och så vidare.

Avslutningsvis ska jag nu diskutera den sista frågan som var; vilka skillnaderna och likheterna var gällande ett antal elevers åsikter om tillvägagångssätten för mobbning mellan en monoetnisk- och en multietnisk skola. Utifrån mina resultat tolkar jag det som att Kronscolans flickors åsikter om strategierna för mobbning var mer aggressiva än Solskolans flickors åsikter. Samtidigt var även Kronscolans pojkars åsikter om strategier för mobbningen grövre än Solskolans pojkars åsikter. Man skulle kunna jämföra svaren som flickorna från den förstnämnda skolan gav med svaren som pojkarna i Solskolan nämnde. Med denna information tolkar jag det som att åsikterna om mobbningens tillvägagångssätt var mer våldsamt i Kronscolan. Anledningarna till denna skillnad kan vara många, det kan kanske bero på att det är mer acceptabelt att använda våld i Kronscolan till skillnad från Solskolan där det kanske råder nolltolerans mot våld.

Utifrån mina reflektioner så är mobbning ett stort problem och dessa resultat som jag har fått är viktiga för det fortsatta arbetet med mobbning, ju mer kunskap man har om ämnet desto bättre. Kunskapsbrist är aldrig en anledning till att inte göra något åt existerande mobbningsproblem i skolan, den som vill lära sig om ämnet har stora möjligheter att göra det. Studien har visat att åsikterna om mobbning kan skilja sig mellan olika skolor fastän de befinner sig nära varandra geografiskt, därför ska man aldrig nöja sig med den befintliga kunskapen man har. Börjar man arbeta i en ny skola kan det vara andra orsaker och

tillvägagångssätt som barnen använder sig av, därför gäller det att man undersöker mobbningen i den nya skolan så att man känner till all fakta man behöver för att lyckas upptäcka mobbningen i tid.

Varje barn förtjänar en bra skolgång med mycket kunskap och ett minne av skoltiden som endast utgör sig av lycka, detta är nästintill omöjligt om man är ett mobboffer då man helst inte ens vill gå till skolan. Precis som Lgr 11 menar ska ingen i skolans värld diskrimineras (Lgr 11:7). Alla människor är olika, alla ska accepteras precis som de är och man måste lära sig leva sida vid sida med varandra utan mobbning och diskriminering. Som ensam lärare kan det vara svårt, dock inte omöjligt att lösa ett så stort problem men tillsammans med föräldrar och rektorer kan man göra skillnad, ta ditt ansvar och gör det du är skyldig till!

8.0 Käll- och litteraturförteckning

8.1 Tryckta källor

Burr, Vivien (1998). *Gender and social psychology*. London: Routledge.

Chapell Mark S, Hasselman Stefanie L, Kitchin Theresa, Lomon Safiya N, MacIver Kenneth W & Sarullo Patrick L (2006). *Bullying in Elementary School, High School, and College. Adolescence*, Vol. 41, No. 164, Winter 2006.

Coloroso, Barbara (2004). *Mobbningens tre ansikten – så bryter vi våldets onda cirkel*. Malmö: Egmont Richter AB.

De Los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005). *Intersektionalitet – kritiska reflektioner över o(jäm)likhetens landskap*. Malmö: Liber.

Engelstad, Fredrik (2006). *Vad är makt?* Stockholm: Natur och kultur.

Gill, Peter & Lindström, Anne-lie (2007). Mönster i 99 mobbningsoffers berättelser. I: Thors, Christina *Utstött- en bok om mobbning*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Granström, Kjell (2007). Olika förklaringar till mobbning. I: Thors, Christina *Utstött- en bok om mobbning*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Hedlin, Maria (2010). *Lilla genushäftet 2.0- om genus och skolans jämställdhetsmål*. Kalmar: Linnéuniversitetet.

Hirdman, Yvonne (2001). *Genus – om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber.

Hylland Eriksen, Thomas (2004). *Rötter och fötter – identitet i en ombytlig tid*. Riga: Nya doxa.

Höistad, Gunnar (1994). *Mobbning*. Köping: Informationsförlaget.

Höistad, Gunnar (2001). *Mobbning och människovärde*. Göteborg: Förlagshuset Gothia.

Jakobsson, Ann-Katrin (2000). *Motivation och inläring ur genusperspektiv. En studie av gymnasieelever på teoretiska linjer/program*. Göteborgs. Universitet.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur AB.

- Mörling, Margareta (2011). *Färgresan – att anpassa sig till en främmande kultur den yttre och den inre resan*. Stockholm: Proklama.
- Olsson, Erik (2005). *Etnicitetens gränser och mångfald*. Falun: Carlssons.
- Olweus, Dan (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*. Stockholm: Rädda barnen.
- Olweus, Dan (1991). *Mobbning i skolan- vad vi vet och vad vi kan göra*. Stockholm: Liber.
- Pikas, Anatol (1989). *Så bekämpar vi mobbning i skolan*. Uppsala: AMA dataservice.
- Pipping, Lisbeth (2007). *Livet är ett mirakel- så stoppar vi mobbning*. Motala: Betydelsefullas förlag.
- Ringquist, Anne Charlotte (2010). *Människan socialt och kulturellt*. Stockholm: Liber.
- Rosales, René León (2010). *Vid framtidens hitersta gräns- om maskulina elevpositioner i en multietnisk skola*. Vällingby: Elanders.
- Salmivalli, Christina & Willför-nyman, Ulrika (2007). KiVa- ett forskningsbaserat antimobbningsprogram. I: Thors, Christina *Utstött- en bok om mobbning*. Stockholm: Läraförbundets förlag.
- Stier, Jonas (2009). *Kulturmöten- en introduktion till interkulturella studier*. Lund: studentlitteratur.
- Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenska*. Studentlitteratur AB.

8.2 Otryckta källor:

Björkqvist, Kaj, Lagerspetz, Kirsti, & Kaukiainen, Ari (1992). *Do girls manipulate and boys fight? Developmental trends in regard to direct and indirect aggression*. *Aggressive Behavior*. (elektronisk) 2 november 2012. Tillgänglig:

[http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/1098-2337\(1992\)18:2%3C117::AID-AB2480180205%3E3.0.CO;2-3/pdf](http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/1098-2337(1992)18:2%3C117::AID-AB2480180205%3E3.0.CO;2-3/pdf)

Diskrimineringsombudsmannen (2012). *Lika rättigheter i skolan-handledning*. (elektronisk) 26 november 2012. Tillgänglig:

http://do.se/Documents/Material/Handledningar%20och%20verktyg%20-%20utbildning/lika_rattigheter_i_skolan.pdf

Eriksson, Björn, Lindberg, Odd, Flygare, Erik & Daneback, Kristian (2002). *Skolan - en arena för mobbning– en forskningsöversikt och diskussion kring mobbning i skolan*.

(elektronisk) 3 november 2012. Tillgänglig: [http://www.skolverket.se/om-](http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1028)

[skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1028](http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1028)

Frånberg, Gun-Marie, Gill, Peter, Nordgren, Kenneth & Wrethander, Marie (2009). *På tal om mobbning – och det som görs*. (elektronisk) 3 november 2012. Tillgänglig:

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2224

Houbre, Barbara, Tarquinio, Cyril, Thuillier, Isabelle, & Hergott, Emmanuelle (2002).

Bullying among students and its consequences on health. *European Journal of Psychology of Education*. (elektronisk) 24 oktober 2012. Tillgänglig:

http://download.springer.com/static/pdf/476/art%253A10.1007%252FBBF03173576.pdf?auth66=1353704337_37dd929fc0f79c90d5adabb71498ae07&ext=.pdf

Jacobson, B. Ronald (2009). *A Place to Stand: Intersubjectivity and the Desire to Dominate*.

(elektronisk) 24 oktober 2012. Tillgänglig:

http://download.springer.com/static/pdf/519/art%253A10.1007%252Fs11217-009-9156-0.pdf?auth66=1353704253_6b41b63cba640deaf775fc1f9615af45&ext=.pdf

Kalonaityté, Viktorija, Kawesa, Victoria & Tedros, Adiam (2007). *Att färgas av Sverige: Upplevelser av diskriminering och rasism bland ungdomar med afrikansk bakgrund i Sverige.* (elektronisk) 22 november 2012. Tillgänglig:

http://www.do.se/Documents/Material/Gamla%20ombudsm%C3%A4nnens%20material/fargas_av_sv_del_1_07.pdf

Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. *Skolverkets sammanfattning.* (elektronisk) 13 oktober 2012. Tillgänglig:

http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.123125!/Menu/article/attachment/Sammanfattning.pdf

Skoglund, Crister (2012). *Hermeneutik I praktiken.* (elektronisk) 21 november 2012.

Tillgänglig: [http://c-](http://c-skoglund.se/Crister_Skoglund/Egna_Texter/Poster/2012/11/21_Hermeneutik_i_praktiken.htm)

[skoglund.se/Crister_Skoglund/Egna_Texter/Poster/2012/11/21_Hermeneutik_i_praktiken.htm](http://c-skoglund.se/Crister_Skoglund/Egna_Texter/Poster/2012/11/21_Hermeneutik_i_praktiken.htm)

Thornberg, Robert (2010). *Schoolchildren's social representations on bullying causes.*

(elektronisk) 26 oktober 2012. Tillgänglig:

<http://onlinelibrary.wiley.com.till.biblextern.sh.se/doi/10.1002/pits.20472/abstract;jsessionid=A2110042B95C374D274B02C24F32238F.d01t02>

Vervoort, Miranda., H. J. Ron., Scholte, Geertjan Overbeek (2008). *Bullying and Victimization among Adolescents: the Role of Ethnicity and Ethnic Composition of School Class.* (elektronisk) 14 oktober 2012. Tillgänglig:

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2796963/>

Gruppintervju med "Mohammed Ismail 9 år, Mattias Chamoun 9 år, Gabriel Is 8 år, Izla Özmen 8 år, Isabella Benabo 9 år, Maria Akan 9 år", Botkyrka, 121016.

Gruppintervju med "Per Lindeström 8 år, Michael Broberg 9 år, Oskar Grön 9 år, Angelika Nilson 8 år, Lisa Sjöström 9 år, Marie Erikson 9 år", Botkyrka, 121026.

9.0 Bilaga 1

9.1 Intervjuguide

Hej, tack för att ni är villiga att ställa upp på denna intervju, som ni redan vet ska vi prata om mobbning. Men till en början skulle jag vilja veta mer om er.

- Vad heter ni?
- Hur gamla är ni?
- Vad anser ni är mobbning?
- Varför mobbar man, tror ni?
- På vilka sätt kan man mobba varandra?
- Mobbar pojkar och flickor på olika/likadana sätt? I sådana fall, vilka är tillvägagångssätten?
- Mobbar pojkar och flickor varandra, eller mobbar pojkar endast pojkar och flickor endast flickor?
- Är det mest killarna eller tjejerna som får bestämma exempelvis på rasterna och idrotten?
- Har ni några ledare i skolan som många är rädda av?
- Hur mår den som mobbar, tror ni? Hur känner han/hon sig?
- Hur mår den som blir mobbad, tror du? Hur känner han/hon sig?
- Vet ni om någon blir mobbad i skolan?
- Gör skolan något för att stoppa mobbningen? I så fall, vad?
- Vad tycker ni att man kan göra mot mobbning?
- Så jag är nu klar med mina frågor, tack ännu en gång.

10.0 Bilaga 2

10.1 Blankett till föräldrarna

Hej!

Jag heter Elisabet Halef och studerar på Södertörns högskola, jag går sista terminen på lärarutbildningen med inriktning mot grundskola. Jag ska nu göra min C-uppsats där jag har valt att studera hur- och varför mobbning utförs, om det är någon genuskillnad när det kommer till mobbning och därefter har jag tänkt jämföra skillnader och likheter gällande mobbning i två olika skolor som befinner sig i olika områden. Det är viktigt att mobbning uppmärksammas så tidigt som möjligt och som lärare är det betydelsefullt att ha så mycket kunskap om mobbning som möjligt, därför är syftet med detta arbete är se skillnader och likheter gällande mobbning mellan en mångkulturell- och en enkulturell skola.

För att få svar på mina frågor skulle jag behöva intervjua ert barn men för att det ska kunna ske behöver jag först ert medgivande. Frågorna jag har tänkt ställa är:

- Vad anser du är mobbning?
- Varför mobbar man, tror du?
- På vilka sätt kan man mobba varandra?
- Mobbar pojkar och flickor på olika/likadana sätt? I sådana fall, vilka är tillvägagångssätten?
- Mobbar pojkar och flickor varandra, eller mobbar pojkar endast pojkar och flickor endast flickor?
- Hur mår den som mobbar, tror du? Hur känner han/hon sig?
- Hur mår den som blir mobbad, tror du? Hur känner han/hon sig?
- Vet du om någon blir mobbad i skolan?
- Vad tycker du att man kan göra mot mobbning?

Jag skulle vilja tillägga att ditt barn kommer vara anonym i intervjun, informationen kommer vara sekretessbelagd och tillhör endast Södertörns högskola. Ditt barn kan när han/hon vill avbryta intervjun om det skulle vara så att han/hon inte har lust att bli intervjuad längre. Jag skulle bli oerhört tacksam ifall ni gick med på detta då det verkligen skulle underlätta för mitt arbete, skulle så vara fallet ber jag er att skriva under denna blankett och därefter lämna tillbaka blanketten senast till klassföreståndaren.

Vårdnadshavarens underskrift:

Elevens underskrift:
